

Fehér Márta

Nem emlékszem, valójában mikor is történt. Néha úgy érzem, csak egy pillanattal ezelőtt, úgyhogy eddig alkalmam sem igen lehetett, hogy csöndben és magányban fölidézzem és józanul mérlegetsem a történeteket, máskor azonban az a benyomásom támad, hogy talán több évszázaddal ezelőtt esett meg, és ismeretlen természeti erőknél köszönhetően egy réges-rég letűnt élet képeit látom a város szürke forgatagában, így már azt sem tudom melyik korban élek; védekezni kell ez ellen az érzés ellen, mégis azt hiszem, hogy mindaz, amit most el szeretnék beszélni ma történik, és talán együtt jutunk a mese végére, amelyet most mégis múlt időben mondok el. Ugyanis minduntalan belébotlok, találkozom Fehér Mártával, leggyakrabban, amikor vásárolni megyek, vagy az ügyeim után futkosok, amikor a ma és holnap jár az eszemben, amikor teljesen átadom magam a jelennek, és csak a legjózanabb dolgok foglalkoztatnak, nos, ekkor ismerem föl és látom, hogy még ma is él, és hogy semmi sem ért véget.

Már megfjejtethetlen, miért hívták Fehér Mártának. Valójában akkor is inkább szürkének látszott, akárcsak manapság. Azért volt-e szürke, hogy ne lehessen észrevenni az utcán, vagy azért-e, mert észrevehetetlen volt? Nem tudni. Csaknem egybeolvadt a kövezet és a falak szürkességével, s úgy látszott, bármikor képes észrevétlenül beleolvadni a falba vagy a vakolatba. Ezren mehettek el mellette anélkül, hogy valaki is rápillantott volna. Hiába vetettek rá akár távoli, akár közeli pillantást, tekintetük sohasem akadt meg alakján, ruhája színén, vagy mozdulatán. Hasonló napjában mindenkivel ézszer történhet egy városban. Egyetlen jel sem árulkodott arról, hogy érdemes volna figyelemre méltatni úgy, mint más lányokat, akik akár a legkisebb aprósággal is szenvedélyes figyelmet tudnak kelteni. Még ha önkéntelenül és véletlenül rá is tévedt az emberek pillantása, tovasiklott, és mindenki ment a maga útján. Nem volt csúnya, hiszen a csúnyaság figyelmet ébresztett volna, egyszerűen érdektelen volt. Olykor durva és egyszerű arcok is vonzzák a tekintetet, Fehér Márta azonban semmilyen vonzerővel nem rendelkezett. Élettelen emberi gépnek, árnyaknak tűnt.

A bőre nem volt se hó-, se arany-, se rózsaszínű, arcvonásai nem tükrözték élete ritmusát, tekintete nem árulkodott leány voltáról, de semmi egyébről sem, pillantása mintha túlságosan tele lett volna tapintattal, csöndességgel és tökéletességgel. Semmi tündöklő nem volt rajta; cipője ragyogó tisztasága ellenére is szürkének tűnt, akárcsak a ruhája vagy a kalapja. Új, vagy mindig újnak tetsző ruhát viselt, de kifogástalanságuk még csak fokozta a hétköznapiság érzetét. A haja világos volt, de szürkébe olvadt. Szemét és arcvonásait is elhomályosította a szürkesség, és mintha a bőre is hamuszínű árnyalatot öltött volna.

Gazdag, sőt dúsgazdag leány volt. De akár hiszik, akár nem, mérhetetlen gazdagsága, vagy az arról szóló legenda még hétköznapiabbá tette a megjelenését. Ő és a gazdagság, a gazdagság és ő maga volt a megtestesült hétköznapiság. Szegényként talán nagyobb érdeklődést ébresztett volna. De létezik olyan gazdagság is, amely hasonló körülmények közt nem vonzza az embereket.

Nos és ekkor, vagyis hát akkor, furcsa dolgok kezdtek történni. Fehér Márta föltűnt a templomban. Nem tudom, hogy azelőtt is templombajáró volt-e, de fölösleges is volna utánajárni. Egyszer azonban Fehér Márta, kilépve a templomból, alamizsnát, igazi alamizsnát kezdett osztogatni a koldusoknak. Mindegyiknek kizárólag egy-egy csengő ezüspénzt adott. Talán örökölt az apja halálával? Mind ez idáig homály fedi, de

szükségtelen a titokról föllebbenteni a fátylat. Az alamizsnaosztogatást azután is kitaróan gyakorolta, mondhatnám szokásává vált. Ilyen szokás természetesen nem maradhat sokáig titokban. Egyrészt a koldusok nem voltak elég óvatosak és számítók, és dicsekedni kezdtek az adománnyal. Nőtt hát a koldusok száma, bár az őshonosok minden eszközzel és erővel megpróbálták védekezni az újonnan jöttek ellen. Másrészt a tereken és az utcasarkokon mindig akadt néhány kitaró báméskodó, akik számára Fehér Márta alamizsnaosztogatása állandó érdekes látványossággá vált. Lassan híre ment, és sokasodott azok száma, akik belenéztek Fehér Márta arcába. A pillantását azonban csupán a koldusok foghatták volna el, mert a szemét mindig lesütötte, de azok sem láttak belőle sokat, mert inkább a csengő ezüstpénz után kaptak, semmint Fehér Márta tekintetét sóvárogták. Talán számukra is érdekelenek tűnt az ezüst csillogásához képest.

Csupán egy gyermekes, idős, tapasztalt koldusasszony nézett a szemébe. Fehér Márta szeme könnyben úszott, jobban mondván könny csillogott a szemében, talán csak fél-fél könnycsepp mindkét szemében, amely azonban különösen fénylett. Amikor észrevette, hogy az öregasszony megleste, riadtan pillantott rá, majd két ujját hirtelen az ajkához emelte. Az öregasszony okos volt, megértette a jelet, és magába temette a titkot.

A koldusok társadalmá titokban persze fölbolydult, aminek szintén megvan a maga története. De mindez nem jutott el Fehér Mártához.

Fehér Márta kitaróan folytatta az alamizsnaosztást. Akár egy gép. Majdhogynem egykedvűen. De mintha ebben az egykedvűségben lett volna egy csipetnyi büszkeség is. Nem pillantott senkire, nem tekintett szét maga körül. Mihelyt a templom lépcsőjén leérve a járdán találta magát, megindult és eltűnt az utca szürkéségében, ahol már senki sem vette észre.

A jótékonytárgyat persze nem lehet büntetlenül gyakorolni, különösen nem ilyen hosszú ideig. A csengő ezüstpénzfórrás sem kiapasztathatlan, feltöltése pedig nehézségekkel jár. Így történt, hogy egy szép napon Fehér Márta átnyújtotta utolsó ezüstjét is egy koldusnak, aki persze nem az utolsó volt a sorban, és a következőnek már csak kisebb pénz jutott. Talán sejthető, mi következett ezek után. Kisebbséget kezdett osztogatni. Ennek híre futott. Megcsappant a koldusok száma: néhányuk már eleget gyűjtött. Csak azok maradtak meg mellette, akik megszokásból ragaszkodtak hozzá, és akiknek tényleg szükségük volt az adományra.

Fehér Mártán azonban mindez nem hagyott nyomot. Pár lépéssel odébb már a saját koldusai sem ismerték volna föl. Lassan már a báméskodók sem vették észre.

Egy nap a régi koldusok közt megjelent egy új. Fehér Márta ahhoz volt szokva, hogy a koldusok tekintetét a kezén érezze. Ez a koldus azonban az arcát fürkészte. Látni nem látta, csak érezte. Még akkor is kitaróan mellette, amikor már csak a legkisebb alamizsnát osztotta. Egyszer aztán az is mind elfogyott, és amikor a koldushoz ért észrevette, hogy immáron semmije sincs.

Különös ember volt ez az álkoldus. Észrevéve Fehér Márta zavarát fölemelkedett, és melléje szegődött, Fehér Márta nem tiltakozott, nem torpant meg, így aztán mindketten eltűntek az utca szürkéségében. Lássuk, mi zajlott le közöttük:

„Fehér Márta, ugyan miért osztogatja szét minden ezüstjét és rézpénzét?” — kezdte a koldus.

Fehér Márta azonban nem állt meg, és nem válaszolt. A koldus haladt az oldalán.

„Fehér Márta, miért imádkozik?”

Aztán ismét szólanul mentek egy ideig.

„Fehér Márta”, kezdte újra a koldus, „ugyan miért hívják Fehér Mártának?”

Fehér Mártának torkán akadt a szó, de hirtelen és döbbenet pillantott a koldusra; majd rögtön újra lehajtotta a fejét, a koldus közben nem tekintett rá, mert tudta, hogy nem szabad ajtóstul rontania a házba. Rótták hát az utcákat, köröztük jártak-keltek az emberek,

boltokba léptek be, a kocsik száguldtak, fölöttük málladoztak a hirdetésekkel teleragasztott házak, borongtak a vezetékek, holdfény és ólmos égbolt.

„Fehér Márta”, halkította le a hangját a koldus, mintha a házak vakolatához, vagy a kövezet szürkességéhez intézte volna a szavait: „a lelkét hét fátyol homályosítja el. A hét fátyol elrejt; szürkének látszik, miként az utcában a köd. De azért mégiscsak maga Fehér Márta”.

Ekkor Fehér Márta rápillantott és esdeklőn emelte két ujját az ajkához.

„Fehér Márta, bármelyik adománya elegendő a lelki üdvéhez. Kevés ember ad élete során olyan ajándékot kiengesztelésképpen, amelyet maga adott mindegyik, még a legkisebb adományában is. Óriási területet vásárolt már meg magának a Paradicsomban. Látom a szeme sugarából, de már a dicsőségéről árulkodott a pénz is, mert én értem a hangját. Akarja hallani, miről énekelt az a sok ezüst?”

És ekkor Fehér Márta némán megállt, szépsége a hét fátyol mögött minden szónak és tekintetnek ellenállt.

„Hisz a szerelemben?”

Rögtön válaszolt, s oly édes hangon, amely a föld legszebb napját idézte.

„Igen.”

„Ajándékozzon meg a szerelmével!” mondta ki az utolsó szót.

Erre Fehér Márta kézen fogta a koldust, mint édesfivérét. Céltalanul kóboroltak az utcákon, vissza-visszatértek ugyanarra a helyre, kerestek valamit, az álkoldus azonban semmit sem mert kérdezni. Teltek-múltak az órák, jöttek-mentek a kocsik és az emberek. Egyszer csak a közelükben, egy kapualj homályából hirtelen előtűnt termett egy fiatal lány. Fehér Márta kéznyújtással üdvözölte, és rámosolygott. A fiatal lány értetlenül torpant meg. Fehér Márta összefűzte az álkoldus és az ismeretlen leány kezét.

Még mielőtt föleszmélhetek volna, Fehér Márta már távolodott, és egyikük sem merte követni. Megülték a lakodalmat, mert Fehér Márta szavának hallatlan ereje van.

Ezek után mégiscsak megesett, hogy az emberek, különösen a férfiak, kezdtek fölfigyelni Fehér Mártára. És egyszer csak hirtelen városszerte a szépségét kezdték dicsérni. Ekkor azonban Fehér Márta eltűnt. Mintha visszavonult volna, hogy ne érje gúny, vagy bármilyen tiszteletlenség. De nem ez volt az eltűnés oka.

A városban állt még a vérpad. Hajdanán itt tartották a kivégzéseket. Elővezették a gonosztevőket, s utána már a hóhér játszotta a főszerepet. Ekkor lépett színre Fehér Márta! A nézőket félelem fogta el. Az elítélt Fehér Mártára pillantott, s rögtön lerítt róla, hogy már mit sem számít neki a saját kivégzése. A nézőknek végigfutott a hátukon a hideg. Fehér Márta segítséget nyújtott az elítéltnak, az pedig úgy viselkedett, mintha a Paradicsom kapuja tárult volna föl előtte. Az eset még egyszer megismétlődött. Mert olyan idők jártak.

Ekkor különös dolog történt. A város őrei összeesküvés után kezdtek nyomozni. Összeesküvésre azonban nem került sor, mert még idejekorán leleplezték. Ám az oka döbbenetes volt. Nem politikai célok vezérelték őket. Fiatal és idős férfiak az összeesküvés által akartak hóhérékre kerülni Fehér Márta színe előtt.

Káromlóan bűnös és szép volt mindez. Fehér Márta kezébe akarták helyezni az életüket. Mindhiába. A bíróság mint háborodottakat fölmentette őket, csupán figyelmeztetésben részesültek. Fehér Márta pedig végleg eltűnt.

Vagyis, mint már mondtam, mégsem tűnt el teljesen. Olykor összefutok vele az utcán. Messziről hiába is látnám, mert csak közletről, lépésnyi távolságról ismerhető föl. Titokzatos, gyönyörű, hét fátyol takarja, szürke és kimondhatatlanul tiszta. Csillogás nem árulkodik kilétéről, ruhája színe, alakja és mozgása talányosan hétköznapi. Ezért hiszem, hogy Fehér Márta története mindmáig folytatódik.

Kiss Szemán Róbert fordítása